

België kan een rol spelen in de Veiligheidsraad

Jan Wouters en Tom Ruys

De Tijd, 16 december 2006

België wordt de komende twee jaar lid van de VN-Veiligheidsraad. Ons land beschikt over voldoende expertise in bepaalde dossiers en heeft een brede onderhandelingservaring om in de raad een rol van betekenis te spelen.

Bij Buitenlandse Zaken telt men vol spanning af naar 1 januari 2007, datum waarop ons land voor twee jaar een zitje krijgt in de VN-Veiligheidsraad. Deel uitmaken van deze inner circle van de wereldpolitiek is zowat de voornaamste internationale functie die ons land kan bekleden, na het EU-voorzitterschap. Op 19 december vindt in de Senaat een vergadering plaats over het Belgische lidmaatschap van de VN-Veiligheidsraad.

Inmiddels is het al de vijfde keer dat België in de Raad zetelt. Het viel deze eer te beurt in 1947-1948, 1955-1956, 1971-1972 en 1991-1992. De huidige werking van de Veiligheidsraad valt echter niet meer te vergelijken met deze van vóór het einde van de Sovjet-Unie. Sinds het wegvallen van de Oost-Westtegenstelling maakt de Raad steeds meer gebruik van zijn bevoegdheid dwangmaatregelen op te leggen ter handhaving van de vrede en de veiligheid. Zo stampte hij tal van sanctieregimes uit de grond en gaf in verschillende crisissituaties machtiging tot militair optreden. Tevens werden een aantal hulporganen opgericht, waaronder de Internationale Tribunalen voor ex-Joegoslavië en Rwanda en het Counter-Terrorism Committee, dat toezicht houdt op de tenuitvoerlegging van antiterrorismemaatregelen door de lidstaten. Ook inzake vredesoperaties is sprake van een enorme uitbreidingsgolf, niet alleen qua aantal operaties en personeel, maar ook van het takenpakket. Zo stonden de VN tijdelijk in voor het bestuur van postconflictgebieden zoals Oost-Timor en Kosovo.

Compromismakers

Welke rol kan België spelen in de Raad tegenover de diplomatieke pletwals van de vijf permanente leden? Het stemmenaantal waarmee ons land door de Algemene Vergadering verkozen werd, 180 op 189 uitgebrachte stemmen, wijst er alvast op dat wij het vertrouwen genieten van de internationale gemeenschap. België kan bouwen op belangrijke expertise in diverse domeinen en beschikt over een brede onderhandelingservaring. Belgen gelden als compromismakers pur sang en het net aflopende OVSE-voorzitterschap vormde een uitstekende voorbereiding op het lidmaatschap van de Veiligheidsraad.

Niettemin is de kans dat België veel invloed zal hebben in heikele geopolitieke dossiers als Iran, Noord-Korea of het vredesproces in het Midden-Oosten zo goed als onbestaande. Deze blijven in grote mate het domein gereserveerd voor de grootmachten. Maar in andere situaties bestaat er meer ruimte voor de Belgische inbreng. Ten aanzien van Congo bijvoorbeeld wordt de Belgische expertise algemeen erkend. Op grond hiervan kan België mee bepalen hoe de VN-aanwezigheid in het land er moet uitzien nu het verkiezingsproces is afgerond. Ook in Libanon heeft België een voet aan de grond. Niet alleen wordt het onderzoek naar de moord op ex-premier Hariri geleid door een Belg, Serge Brammertz, sedert enkele maanden neemt ons land ook met zo'n 400 troepen deel aan de aan de Unifil-vredesoperatie. Het

belang hiervan valt niet te onderschatten. Het is van het Rwandadebacle van 1994 geleden dat België nog op substantiële wijze deelnam aan een VN-vredesoperatie. De deelname aan Unifil zendt een belangrijk positief signaal uit en sterkt de Belgische legitimiteit in de Raad. In de toekomst moet ons land de mogelijkheid van verdere deelname in VN-vredesoperaties voor ogen houden.

Mensenrechten

Nu de internationale gemeenschap de 'verantwoordelijkheid tot bescherming' heeft erkend, moet België ook de leden van de Veiligheidsraad op hun verantwoordelijkheid wijzen wanneer de Raad er niet in slaagt ernstige humanitaire crisissen aan te pakken. Te denken valt aan de Darfurcrisis, waar een troepenmacht van de Afrikaanse Unie (AU), geplaagd door financiële en logistieke problemen, lijdzaam moet toezien hoe moordpartijen, verkrachtingen en hongersnood aanslepen. De crisis kostte inmiddels naar schatting 200.000 mensenlevens. Toch kon men de Sudanese regering pas deze maand overtuigen om de operatie te versterken met een VN-component. Wanneer ook deze hybride AU-VN-operatie er niet in slaagt het tij te keren, moet ons land aandringen op een volwaardige VN-vredesoperatie en desnoods aansturen op sancties en vredesafdwinging jegens Sudan.

De jongste jaren heeft de Veiligheidsraad oog voor een breder veiligheidsbegrip. Zo werden thematische bijeenkomsten gehouden over de positie van burgers in gewapende conflicten, de rol van het internationaal recht of de aidsproblematiek. Deze initiatieven bevestigen dat vrede en veiligheid onlosmakelijk verbonden zijn met mensenrechten en ontwikkeling. In sommige gevallen leveren zij ook belangrijke maatregelen op, zoals in het geval van resolutie 1325 over de positie van vrouwen in conflictgebieden. België kan deze brede kijk op veiligheid ondersteunen door aan te dringen op de nodige verwijzingen naar mensenrechten en het internationaal humanitair recht in de resoluties van de Raad.

Ook kan het de rol van het Internationaal Strafhof beklemtonen. Hoewel het Strafhof het alsnog moet stellen zonder de steun van de VS, China en Rusland, besloot de Raad in 2005 om de situatie in Darfur aan het hof voor te leggen. Dit kan een belangrijk precedent voor toekomstige verwijzingen zijn. In afwachting hiervan moet België insisteren dat de Raad alle VN-lidstaten ertoe verplicht het Strafhof de nodige steun te verlenen in het kader van zijn onderzoek.

België kan voorts eigen thematische klemtonen bepalen gedurende de twee perioden van een maand waarin het de Veiligheidsraad zal voorzitten. Het voornemen van Buitenlandse Zaken om bijzondere aandacht te schenken aan de illegale exploitatie van natuurlijke rijkdommen in conflictgebieden is alvast lovenswaardig. De illegale handel in diamant, coltan, zink en andere mineralen is genoegzaam bekend als drijfveer voor het uitbreken en instandhouden van tal van conflicten, in het bijzonder in Afrika. Een troef is dat België tegelijk deel uitmaakt van de nieuwe VN-Commissie voor Vredesopbouw, die zich toespitst op postconflictgebieden zoals Burundi en Sierra Leone. Of de Commissie een meerwaarde gaat vormen, hangt grotendeels af van de mate waarin de Veiligheidsraad er gebruik van maakt, wat ons land alvast kan promoten.

Europese invalshoek

Om een rol van betekenis te vervullen, is het cruciaal dat België zijn lidmaatschap benadert vanuit een Europese invalshoek. Wanneer de Raad bijvoorbeeld de toekomstige status van Kosovo bespreekt, heeft de Belgische stem maar weerklank als ze de bredere positie van de Europese Unie vertolkt.

Artikel 19 van het EU-Verdrag voorziet in een verplichting voor de EU-lidstaten die deel uitmaken van de Veiligheidsraad om onderling te overleggen en de overige EU-lidstaten te informeren. België zou consequent gemeenschappelijke EU-standpunten moeten nastreven en de bestaande briefings met de EU-lidstaten in de mate van het mogelijke opwaarderen tot een daadwerkelijk coördinatieproces. Een andere mogelijkheid is het opnemen van EU-vertegenwoordigers in de Belgische delegatie. Een laatste bemerking betreft de nood aan hervorming van de Veiligheidsraad. Iedereen weet dat de samenstelling van de Raad niet meer van deze tijd is. Zeker nu de activiteiten exponentieel zijn toegenomen, is het uitblijven van hervorming een tijdbom onder zijn legitimiteit. In het verleden speelde België in de 'Groep van Tien' een voortrekkersrol bij het streven naar een meer transparante Raad en het wegwerken van de scherpere kantjes van het vetorecht. Het nakend lidmaatschap betekent geenszins dat ons land deze doelstellingen moet opbergen. Integendeel, het geeft de kans om van binnenuit te werken aan een grotere transparantie en de weg te bereiden voor een hervorming.